

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 242/2023-80

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], t. č. [REDACTED], zastúpeného JUDr. Jánom Ondrášikom, F. Hečku 34/A, Levice, pracovisko Bernoláková 12, Levice, proti postupu a prípisu Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. k. IV/2 Gn 85/22/1000-22 z 18. novembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom a prípisom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. k. IV/2 Gn 85/22/1000-22 z 18. novembra 2022 v časti, v ktorej Generálna prokuratúra Slovenskej republiky prešetrila podnet sťažovateľa týkajúci sa spôsobu, akým sú zabezpečované návštevy s priamym kontaktom v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Želiezovce, **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia podľa čl. 16 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na súkromný a rodinný život podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo sťažovateľa na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Prípis Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. k. IV/2 Gn 85/22/1000-22 z 18. novembra 2022 v rozsahu, v ktorom Ústavný súd Slovenskej republiky konštatoval porušenie práv sťažovateľa vo výroku 1 tohto nálezu, **z r u š u j e a v e c** v rozsahu zrušenia **v r a c i a** Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **6 000 eur**, ktoré **j e** Generálna prokuratúra Slovenskej republiky **p o v i n n á** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky **j e p o v i n n á** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **663,57 eur** na účet ustanoveného právneho zástupcu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. V časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľ namieta porušenie čl. 19 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky prípisom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. k. IV/2 Gn 85/22/1000-22 z 18. novembra 2022, ústavnú sťažnosť **o d m i e t a**.

6. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 242/2023-50 z 29. júna 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa (doručenú ústavnému súdu 25. januára 2023, doplnenú 2. júna 2023), ktorou sa sťažovateľ domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia podľa čl. 16 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena podľa čl. 19 ods. 1 ústavy, práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, práva podľa čl. 46 ods. 2 v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Sťažovateľ navrhuje zrušiť prípis Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) č. k. IV/2 Gn 85/22/1000-22 z 18. novembra 2022 (ďalej len „napadnutý prípis“), vec vrátiť generálnej prokuratúre na ďalšie konanie, zakázať generálnej prokuratúre pokračovať v porušovaní uvedených základných práv sťažovateľa a priznať sťažovateľovi finančné zadost'účinenie 6 000 eur.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 242/2023-33 z 11. mája 2023 bol sťažovateľovi v konaní pred ústavným súdom ustanovený právny zástupca – advokát JUDr. Ján Ondrášik.

3. Sťažovateľ ako odsúdený na základe rozsudku Okresného súdu Bratislava II z 19. septembra 2017 za obzvlášť závažný zločin podvodu podľa § 221 ods. 1 a 4 písm. a) Trestného zákona vykonáva od 15. októbra 2019 trest odňatia slobody vo výmere 11 rokov so stredným stupňom strázenia v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Želiezovce (ďalej len „ÚVTOS Želiezovce“).

4. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého prípisu, vyjadrení a príloh ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ podaním z 30. júla 2021 adresovaným generálnej prokuratúre označeným ako „*Sťažnosť na podmienky výkonu trestu odňatia slobody v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Želiezovce*“ namietal viacero porušení týkajúcich sa nedostatkov vo výkone trestu odňatia slobody, a to predovšetkým pokiaľ ide o stavebné podmienky vnútorných a vonkajších priestorov ÚVTOS Želiezovce využívaných odsúdenými (ubytovanie, hygienické, pracovné a vychádzkové priestory), zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti o odsúdených, stravovanie odsúdených, zamestnávanie odsúdených, vybavovanie sťažností odsúdených, disciplinárnu prax, využívanie sociálnych práv odsúdených, a v tomto zmysle najmä pokiaľ ide o dodržiavanie osemhodinového spánku odsúdených, zabezpečovanie sprchovania odsúdených, zabezpečenia a kvality ošatenia odsúdených a jeho obmeny počas výkonu trestu odňatia slobody, zabezpečenia strihania a vychádzok odsúdených, vykonávania návštev u odsúdených vrátane zabezpečenia stavebných a hygienických podmienok pri ich vykonávaní, zabezpečovania telefonovania, sledovania televízie

odsúdenými, využívania knižnice, zabezpečovania vzdelávania (osobitne účasti odsúdených na odborných kurzoch) a vykonávania osobných prehliadok odsúdených.

5. Na základe tohto sťažovateľovho podania bola 21. septembra 2021 v priestoroch ÚVTOS Želiezovce vykonaná tematická previerka stavu zákonnosti Krajskou prokuratúrou v Nitre (ďalej len „krajská prokuratúra“), cieľom ktorej bolo preskúmanie dodržiavania stavu zákonnosti výkonu trestu odňatia slobody u odsúdených v ÚVTOS Želiezovce v rozsahom namietanom sťažovateľom.

6. Zo záverov previerky, z ktorej bol 6. októbra 2021 vyhotovený záznam č. k. 3 Kn 1/21/4400-12 (ďalej len „záznam z previerky“), vyplynulo, že neboli zistené závažné nedostatky, a preto vo vzťahu k ÚVTOS Želiezovce nebolo potrebné zo strany prokurátora vykonávajúceho dozor prijať osobitné opatrenia.

7. Proti postupu a záverom krajskej prokuratúry podal sťažovateľ 24. septembra 2021 podnet na preskúmanie postupu krajskej prokuratúry (označený ako „*Sťažnosť voči postupu prokurátora*“), v ktorom namietal, že v čase kontroly sa nenachádzal na ubytovni, poukázal na to, že dozorový prokurátor si tykal s predstaviteľmi ÚVTOS Želiezovce (čo vzbudzuje pochybnosti o jeho neustrannosti), a odvolával sa tiež na vyjadrenia predstaviteľov Kancelárie verejnej ochrankyne práv, ktorí mali konštatovať porušenia právnych predpisov, avšak zároveň aj nedostatok právomoci o nich rozhodnúť.

8. Na tento podnet prokurátor generálnej prokuratúry reagoval prípisom č. k. IV/2 Gn 85/21/1000-14 z 15. novembra 2021, ktorý bol doručený sťažovateľovi 29. novembra 2021 a v ktorom okrem iného uviedol, že „*všetky okolnosti namietané v podaní z 30. 7. 2021 boli zo strany dozorového prokurátora v priebehu konania tematickej previerky, rozšírenej o pracovnú skupinu, riadne, dostatočne a objektívne preverené*“. V závere označeného prípisu konštatoval, že v postupe dozorového prokurátora vybavujúceho podanie z 30. júla 2021 vo forme tematickej previerky v ÚVTOS Želiezovce nezistil žiadne porušenie zákona alebo iného právneho predpisu, na ktoré by bolo potrebné reagovať prijatím prokurátorského opatrenia, a preto podnet z 24. septembra 2021 odložil ako nedôvodný.

9. Proti namietanému prípisu podal sťažovateľ ústavnú sťažnosť, ktorú ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 612/2022 z 10. novembra 2022 odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre jej neprípustnosť s odôvodnením, že „*v prípade nesúhlasu sťažovateľa so závermi vybavenia jeho podnetu prokurátorom generálnej prokuratúry bolo namieste, aby sa preskúmania zákonnosti tohto vybavenia domáhal (žiadal) opakovaným podnetom, t. j. postupom v súlade s § 36 ods. 1 zákona o prokuratúre, na vybavenie ktorého je oprávnený nadriadený prokurátor (alebo ním určený prokurátor), ktorým je podľa § 54 ods. 2 písm. a) zákona o prokuratúre v takom prípade generálny prokurátor*“.

10. Súbežne s rozhodovaním ústavného súdu bolo zo strany krajskej prokuratúry 14. októbra 2022 predložené generálnej prokuratúre podanie s označením „*Žiadosť o preskúmanie zákonnosti vybavenia podnetu*“, v ktorom sťažovateľ opätovne namietal svoju nespokojnosť s postupom prokurátora krajskej prokuratúry, ktorý ho záznamom zo 6. októbra 2021 oboznámil so svojím

stanoviskom, v ktorom konštatoval, že pri výkone tematickej previerky nezistil v ÚVTOS Želiezovce žiadne nedostatky, pre ktoré by bolo potrebné prijať osobitné opatrenia. Generálny prokurátor v zastúpení prokurátorom Mgr. Máriom Potúckom namietaným prípisom podnet sťažovateľa odložil ako nedôvodný s odôvodnením, že po preskúmaní sťažovateľom uvedených dôvodov a na vec sa vzťahujúcich materiálov dospel k záveru, že sťažovateľom vytýkané pochybenia už boli zo strany odporcu preskúmané prípisom z 15. novembra 2021. Generálny prokurátor opätovne poukázal na závery v predchádzajúcich vybaveniach podnetov, s ktorými sa v celom rozsahu stotožnil. V závere namietaného prípisu bol sťažovateľ informovaný, že podľa § 36 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov ďalší opakovaný podnet v tej istej veci sa vybavuje iba vtedy, ak obsahuje nové skutočnosti alebo ak tak rozhodne nadriadený prokurátor. Ďalším opakovaným podnetom sa rozumie v poradí tretí a každý ďalší podnet, v ktorom podávateľ prejavuje nespokojnosť s vybavením svojich predchádzajúcich podnetov v tej istej veci.

11. Proti namietanému prípisu generálnej prokuratúry podal sťažovateľ niekoľko ústavných sťažností (každú samostatne zameranú na konkrétne námietky týkajúce sa výkonu trestu odňatia slobody a tomu zodpovedajúcu reakciu a postup generálnej prokuratúry):

- a) uznesením ústavného súdu č. k. II. ÚS 143/2023 z 30. marca 2023 bola odmietnutá ústavná sťažnosť sťažovateľa, ktorá smerovala proti postupu ÚVTOS Želiezovce v disciplinárnom konaní a jeho rozhodnutiam (jedna z dôvodu neprípustnosti a jednak z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti);
- b) uznesením ústavného súdu č. k. II. ÚS 238/2023 z 10. mája 2023 bola odmietnutá ústavná sťažnosť sťažovateľa, ktoré smerovala proti napadnutému prípisu v časti týkajúcej sa vykonávania osobných prehliadok;
- c) ústavný súd odmietol aj ďalšiu ústavnú sťažnosť sťažovateľa, ktorou tento namietal napadnutý prípis generálnej prokuratúry v časti týkajúcej sa nedostatočného zabezpečenia osobnej hygieny (sprchovania) odsúdených, a to uznesením č. k. III. ÚS 243/2023 z 11. mája 2023;
- d) napokon uznesením ústavného súdu č. k. I. ÚS 355/2023 z 22. júna 2023 bola odmietnutá aj ústavná sťažnosť sťažovateľa smerujúca proti napadnutému prípisu v časti námietky sťažovateľa týkajúcej sa nepretržitého osemhodinového odpočinku.

12. V ústavnom súdom posudzovanej ústavnej sťažnosti sťažovateľ namieta výsledky kontroly a postup generálnej prokuratúry pri prešetrovaní jeho námietky týkajúcej sa vykonávania návštev s priamym kontaktom v ÚVTOS Želiezovce.

II.

Argumentácia sťažovateľa

13. Sťažovateľ poukazuje na § 24 ods. 4 prvú vetu zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 475/2005 Z. z.“), podľa ktorého sa návšteva odsúdeného v ústave s minimálnym stupňom strázenia a v ústave so stredným stupňom strázenia spravidla vykonáva priamym kontaktom, návšteva odsúdeného zaradeného do ústavu s maximálnym stupňom strázenia sa vykonáva spravidla bez priameho kontaktu.

14. Podľa sťažovateľa výkon návštev s priamym kontaktom v ÚVTOS Želiezovce prebieha v návštevnych boxoch. Tieto návštevne boxy sú ohraničené vysokými drevenými priečkami po bokoch boxu, ktoré oddeľujú návštevníkov jednotlivých odsúdených, s prepážkou zasahujúcou zhruba po pás medzi návštevníkmi a odsúdenými. Po oboch stranách nižšej prepážky je namontovaná opierka na ruky a na vrchu tohto boxu je umiestnené vyťahovacie plexisklo na účely návštev bez priameho kontaktu. Ako uvádza sťažovateľ, „v podstate boxy vyzerajú ako okienka na pošte s tým rozdielom, že sa pri nich sedí a po vytiahnutí plexiskla nahor vznikne otvor o rozmeroch cca 130 cm na dĺžku a 60 cm na výšku (odhad sťažovateľa), cez ktorý môžu osoby nadviazať priamy kontakt“. Pokiaľ by sa odsúdení chceli s návštevami objasť alebo aspoň držať sa za ruku (ako základné úkony charakterizujúce priamy kontakt), je to možné len s väčšími ťažkosťami. Okno (otvor) oddeľujúce návštevy nie je dostatočne veľké na to, aby sa mohli obe strany objasť a navyše sú strany od seba vzdialené natoľko, že ak by sa chceli držať za ruky, musia ruku držať zdvihnutú v oddeľujúcom okne. Pre osoby trpiace fyzickým postihnutím alebo osoby s vyššou telesnou hmotnosťou je takýto priamy kontakt v podstate vylúčený.

15. Sťažovateľ ďalej uvádza, že podstata návštevy s priamym kontaktom je umožniť odsúdenému a jeho blízkym bežný spoločenský kontakt s ohľadom na zachovanie blízkych rodinných a osobných väzieb, ktoré majú pozitívny dopad v procese resocializácie odsúdeného a tomu má zodpovedať aj prostredie a vybavenie návštevnej miestnosti. Za primerané podmienky považuje sťažovateľ výkon návštevy s priamym kontaktom za stolom so stoličkami. Obmedzenia, aké sú odsúdeným kladené, podľa sťažovateľa nie sú ani v súlade so samotným účelom a funkciou trestu. Ten má totiž plniť okrem iného aj resocializačnú funkciu, ktorá má na odsúdeného pôsobiť tak, aby do budúcnosti prehodnotil svoje správanie, postoj k páchaniu trestnej činnosti a aby po skončení výkonu trestu viedol riadny život.

16. Napokon sťažovateľ poukazuje na stanovisko verejného ochrancu práv doručené ústavnému súdu 31. marca 2023, ako aj odporúčania Rec(2006)2-rev Výboru ministrov členským štátom o Európskych väzenských pravidlách prijaté 11. januára 2006 (v znení neskorších zmien a doplnení) (ďalej len „európske väzenské pravidlá“), kde sa v bode 24.4 odporúča, aby boli dané také opatrenia pre návštevy, aby väzným osobám umožňovali udržiavať a rozvíjať rodinné vzťahy tak prirodzene, ako je to možné.

17. Podľa sťažovateľa sa generálna prokuratúra nedostatočne a neúplne vysporiadala s jeho žiadosťou a samotný postup prokuratúry považuje za príliš formalistický. S namietaným spôsobom výkonu návštev s priamym kontaktom, ako aj so stavebno-technickým usporiadaním návštevnej miestnosti sa generálna prokuratúra nezaoberala a odôvodnenie sťažnosti v tomto smere v podstate ignorovala.

18. Sťažovateľ požaduje finančné zadosťučinenie vo výške 6 000 eur – 1 000 eur za každú návštevu, počas ktorej mu nebol umožnený priamy kontakt s jeho rodinou (návštevy sa uskutočnili 1. decembra 2019, 5. januára 2020, 2. februára 2020, 1. marca 2020, 20. júna 2021 a 15. apríla 2023).

III.

Vyjadrenie ÚVTOS Želiezovce, verejného ochrancu práv, generálnej prokuratúry a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie ÚVTOS Želiezovce:

19. Odpoveď ÚVTOS Želiezovce z 28. februára 2023 adresovaná ústavnému súdu obsahuje vyjadrenie nielen vo vzťahu k posudzovanej ústavnej sťažnosti, ale aj inej ústavnej sťažnosti sťažovateľa, ktorá bola posudzovaná v samostatnom konaní. Na účely tohto nálezu ústavný súd zhrnie vyjadrenie ústavu vo vzťahu k výkonu návštev v návštevnych boxoch.

20. Podľa ústavu sa návštevy vykonávajú v návštevnej miestnosti, ktorá je podľa názoru ústavu usporiadaná ako pre návštevy bez priameho kontaktu, tak pre návštevy s priamym kontaktom. Medzi odsúdenými a návštevami je drevená prepážka s otvormi vyplnenými plexisklom, ktoré sa pri kontaktných návštevách vytiahne, čím sa umožní priamy kontakt medzi odsúdeným a návštevou.

21. ÚVTOS Želiezovce odkazuje najmä na zásady vykonávania návštev priamym kontaktom, ktoré sú uvedené v prílohe vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 368/2008 Z. z.“), kde sa okrem iného uvádza: „*Odsúdený sa môže s navštevujúcimi osobami privítať a rozlúčiť podaním ruky, objatím a krátkym pobožkaním.*“

22. Spôsob výkonu návštev s priamym kontaktom je v ÚVTOS Želiezovce v súlade s prílohou vyhlášky, pretože pri vytiahnutí plexiskla sa môže odsúdený s návštevníkmi držať za ruky, podať si ruky, pohladať, privítať objatím či krátkym bozkom. Ak má odsúdený maloleté dieťa a prejaví záujem si ho posadiť na kolená, dieťa je vpustené do priestoru k odsúdenému, ktorý tak môže urobiť. Subjektívny výklad práv sťažovateľa neznamena, že boli porušené, ak neboli realizované podľa jeho predstáv. Pokiaľ ide o výkon návštev priamym kontaktom za stolmi, na ktoré odkazuje sťažovateľ ako na lepšie riešenie, treba poukázať na to, že stôl má štandardnú šírku 80 až 90 cm, čoho dôsledkom by bola väčšia vzdialenosť medzi odsúdenými a návštevníkmi, než pri použití prepážok, ktoré majú na oboch stranách úzky stolík (resp. laktovú opierku) so šírkou cca 20 cm, čoho dôsledkom je paradoxne, že celková vzdialenosť medzi odsúdenými a návštevníkmi je cca 40 až 45 cm.

III.2. Vyjadrenie verejného ochrancu práv:

23. Verejný ochranca práv vo svojej odpovedi pre ústavný súd z 31. marca 2023 uviedol, že mu bol 4. augusta 2021 doručený podnet sťažovateľa týkajúci sa viacerých nedostatkov v ÚVTOS Želiezovce, ktorý bol zároveň doručený aj generálnej prokuratúre. Pretože sa podnetom zaoberala generálna prokuratúra, verejný ochranca práv podnet v súlade s § 15 ods. 1 písm. c) zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov odložil. Dňa 21. septembra 2023 však zástupcovia verejného ochrancu práv poskytli súčinnosť pri vykonávaní mimoriadnej previerky dodržiavania zákonnosti v ÚVTOS Želiezovce.

24. Verejný ochranca práv uvádza, že po stavebnotechnickej stránke sú návštevne miestnosti v súlade s predstavami sťažovateľa riešené napr. v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody

v Bratislave, Prešove či Leopoldove, kde sa pre návštevy priamym kontaktom využíva otvorená miestnosť so stolmi a stoličkami.

25. Podľa európskych väzenských pravidiel majú byť návštevy realizované tak, aby umožňovali udržiavať a rozvíjať rodinné vzťahy natoľko prirodzene, ako je to možné. Podrobnejšie sa výkonom návštev priamym kontaktom zaoberá vyhláška č. 368/2008 Z. z., kde jedna z jej príloh rieši zásady správania pri návšteve a podľa nich sa môže odsúdený s návštevou privítať a rozlúčiť podaním ruky, objatím aj krátkym bozkom. Nie sú povolené intímne prejavy ako dlhotrvajúce bozky, sedenie na kolenách (okrem maloletých detí) či dotyky ohrozujúce mravnosť. Iné fyzické prejavy (pohladenie, držanie sa za ruku...) sú povolené. Po preskúmaní návštevnej miestnosti verejný ochranca práv konštatoval, že jej rozloženie by mohlo vytvárať prekážku výkonu osobnej návštevy priamym kontaktom v takom rozsahu, ako to uvádza uvedená príloha vyhlášky.

III.3. Vyjadrenie generálnej prokuratúry:

26. Vo svojom vyjadrení z 25. júla 2023 generálna prokuratúra poukazuje na výsledky previerky vykonanej 21. septembra 2021 v súčinnosti so zástupcami verejného ochrancu práv a Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže.

27. Prokurátor generálnej prokuratúry je toho názoru, že prokurátor krajskej prokuratúry sa dostatočne venoval a primerane vysporiadal s námietkami sťažovateľa, pričom s jeho závermi sa stotožnili aj zástupcovia verejného ochrancu práv a Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže. Výsledky previerky boli osobne prejednané so sťažovateľom a závažné nedostatky sa nezistili.

28. Opierajúc sa o závery ústavného súdu, ktorými už ústavný súd rozhodol o ústavných sťažnostiach sťažovateľa vo vzťahu k namietanému prípisu, generálna prokuratúra konštatovala, že napadnutý prípis nie je svojvoľný ani arbitrárny, keďže námietky sťažovateľa boli riadne prešetrené.

29. Podľa generálnej prokuratúry je aj z fotografických snímok zrejmé, že návštevne boxy umožňujú fyzický kontakt odsúdeného s návštevou v zmysle prílohy k vyhláške č. 368/2008 Z. z., pričom k dispozícii sú aj prechodové dvere medzi časťou pre odsúdených a časťou pre návštevy.

30. Ďalej poukazuje generálna prokuratúra na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), podľa ktorej ak obmedzovanie návštev, dohľad nad nimi alebo ich podrobenie zvláštnemu režimu vyhovujú podmienke zákonnosti, legitímneho cieľa a primeranosti, nie je to v rozpore s čl. 8 dohovoru a nezasahuje to do práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života (Hilgartner proti Poľsku, rozsudok ESLP z 3. 3. 2009, č. 37976/06, Trosin proti Ukrajine rozsudok ESLP z 23. 2. 2012, č. 39758/05).

31. Uvádza, že Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ďalej len „výbor CPT“), ktorý vykonal v slovenských väzenských zariadeniach návštevu 19. až 29. marca 2018, vypracoval správu pre vládu Slovenskej republiky č. CPT/Inf(2019)20 (ďalej len „správa výboru CPT 2018“). Odporúčal, aby sa plexisklo, čiže bezkontaktné návštevy, využívali, len ak je to nevyhnutné (čo nie je prípad sťažovateľa), no k samotnému využívaniu návštevých boxov pri kontaktných či bezkontaktných návštevách, či ich vzhľadu nemal žiadne výhrady.

32. Príslušné štátne inštitúcie vrátane generálnej prokuratúry sú si vedomé nedostatkov v oblasti väzenstva, a aj preto ministerstvo spravodlivosti iniciovalo legislatívny proces (č. LP/2022/438), ktorý má zmeniť a doplniť zákon č. 475/2005 Z. z. v zmysle Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2021 až 2024. Cieľom je humanizovať a zmierňovať obmedzenia osôb vo výkone väzby a výkone trestu odňatia slobody, a to najmä v oblasti vzdelávania a posilňovania pozitívnych sociálnych väzieb s rodinou zvyšovaním dostupnosti a foriem kontaktu. Cieľom tohto procesu a sledovaných zmien však nie je zmena vzhľadu či technických parametrov návštevných boxov.

33. Nezanedbateľný je fakt, že sťažovateľ napádal spôsob výkonu návštev počas pandémie COVID-19 v priebehu rokov 2020 až 2022. Súbor štátnych opatrení, najmä Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, obsahoval aj obmedzenie priameho kontaktu vo viacerých objektoch vrátane ústavov na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody.

III.4. Replika sťažovateľa:

34. Sťažovateľ vo svojej replike z 15. augusta 2023 uvádza, že v minulosti sa síce domáhal ochrany svojich práv na ústavnom súde, ale v odlišných prípadoch nesúvisiacich s návštevami s priamym kontaktom. Jeho skoršie podania na ústavný súd neznamenia, že v tomto prípade neboli jeho práva porušené. Sťažovateľ neodporuje tomu, že konštrukcia a rozloženie návštevných boxov nie je upravená v žiadnom právnom predpise. Pripomína však zákon č. 475/2005 Z. z., vyhlášku č. 368/2008 Z. z. a jej prílohu, kde sa výslovne uvádzajú spôsoby priameho kontaktu (objatie, krátky bozk a pod...). V priestoroch ÚVTOS Želiezovce je takmer nemožné vykonať návštevu s piatimi osobami súčasne alebo isté formy fyzického kontaktu (objatie a pod.), pretože tomu bráni práve stavebnotechnické usporiadanie návštevného boxu, ktorý je určený primárne pre bezkontaktné návštevy.

35. Pokiaľ ide o správu výboru CPT 2018, tá bola vyhotovená na základe návštev väzenských zariadení v Banskej Bystrici a Leopoldove, a preto sa jej závery netýkajú ÚVTOS Želiezovce a vo vzťahu k nemu je irelevantná.

36. To, že výbor CPT nemal výhrady k využívaniu návštevných boxov, ešte neznamená, že sú podmienky výkonu priamych návštev v ÚVTOS Želiezovce vyhovujúce. Sťažovateľ nenamieta použitie návštevných boxov pre účely bezkontaktných návštev, ale po demontáži plexiskla pri návštevách kontaktných ich považuje za nedostatočné.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

IV.1. K namietanému porušeniu práva sťažovateľa na súkromie v zmysle čl. 16 ods. 1 a čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 dohovoru:

37. ESĽP opakovane zdôrazňuje, že väzni vo všeobecnosti naďalej požívajú všetky základné práva a slobody zaručené dohovorom s výnimkou práva na osobnú slobodu, pri ktorom zákonne uložený trest odňatia slobody výslovne spadá do pôsobnosti čl. 5 dohovoru [pozri rozsudok ESĽP vo veci Hirst proti Spojenému kráľovstvu (č. 2) zo 6. 10. 2005, č. 74025/01, ods. 69]. Aj keď výkon trestu

odňatia slobody ako každé iné opatrenie zbavujúce osobu slobody zahŕňa rôzne obmedzenia jej práv a slobôd, táto osoba nestráca svoje práva podľa dohovoru len z dôvodu jej postavenia ako väznenej osoby vrátane práv zaručených čl. 8 dohovoru; preto musia byť obmedzenia týchto práv v každom prípade odôvodnené (pozri Khoroshenko proti Rusku, rozsudok ESĽP z 30. 6. 2015, č. 41418/04, ods. 106 a 116 – 117).

38. Dôležitou súčasťou práva väzňov na rešpektovanie ich rodinného života je aj to, aby im príslušné orgány umožnili alebo pomohli udržiavať kontakt s ich blízkou rodinou (pozri rozsudok ESĽP vo veci Khoroshenko proti Rusku, už citovaný, bod 110).

39. V zmysle čl. 8 ods. 2 dohovoru môžu štátne orgány zasahovať do práva na rešpektovanie ich súkromného a rodinného života len z dôvodov tam uvedených – t. j. len v prípade, ak je to v súlade so zákonom a zároveň je to nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.

40. Článkom 8 dohovoru sa teda určuje formálna podmienka „súlady so zákonom“ a dve kumulatívne materiálne podmienky pre obmedzenie práva na súkromie. Jednou materiálnou podmienkou je „*nevyhnutnosť obmedzenia v demokratickej spoločnosti*“ a ďalšou je ochrana jednej z taxatívne určených hodnôt – národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, zdravia, morálky alebo práv a slobôd iných.

41. Ustanovenie čl. 19 ods. 2 ústavy poskytuje ochranu nie pred akýmkoľvek zasahovaním do súkromného a rodinného života, ale len pred zásahom neoprávneným. Podľa čl. 16 ods. 1 ústavy je nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia zaručená. Aj tento článok ústavy ráta s možnosťou, že toto právo môže byť obmedzené, ale len v prípadoch ustanovených zákonom.

42. Je zjavné, že dohovor priznáva právu na súkromný a rodinný život ochranu vo väčšom rozsahu ako ústava. Ústavnoprávna úprava chráni súkromie, iba kým ho neobmedzí zákon, avšak dohovoru takéto obmedzenia navyše umožňuje iba v prípadoch výslovne určeného dôvodu legitímneho záujmu. Keďže Slovenská republika plní svoj záväzok v súlade s Viedenským dohovorom o zmluvnom práve, základné právo na súkromie priznáva ústavou podľa podmienok určených dohovorom (pozri k tomu viac Drgonec, J. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. 2. prepracované a doplnené vydanie*. Bratislava : C. H. Beck, 2019, s. 415 – 439).

43. Úlohou ústavného súdu bolo posúdiť, či obmedzenia v kontakte medzi odsúdenými a návštevami v ÚVTOS Želiezovce spĺňajú požiadavky kladené čl. 8 ods. 2 dohovoru. V prvom rade bolo potrebné posúdiť, či sú také obmedzenia v súlade so zákonom.

44. Podľa § 24 ods. 1 zákona č. 475/2005 Z. z. má odsúdený právo prijímať návštevu blízkych osôb v čase určenom riaditeľom ústavu alebo ním určeným príslušníkom zboru najmenej raz za kalendárny mesiac v trvaní dvoch hodín. Neuplatnené právo prijať návštevu blízkych osôb v čase určenom riaditeľom ústavu alebo ním určeným príslušníkom zboru zaniká. V odôvodnených prípadoch môže riaditeľ ústavu povoliť náhradný termín vykonania návštevy.

45. Podľa § 24 ods. 4 zákona č. 475/2005 Z. z. sa návšteva odsúdeného v ústave s minimálnym stupňom stráženia a v ústave so stredným stupňom stráženia vykonáva spravidla priamym kontaktom, návšteva odsúdeného zaradeného do ústavu s maximálnym stupňom stráženia

sa vykonáva spravidla bez priameho kontaktu. Riaditeľ ústavu môže v odôvodnených prípadoch rozhodnúť, či sa návšteva odsúdeného vykoná s priamym kontaktom alebo bez priameho kontaktu.

46. Konkrétnejšie upravuje zásady správania pri návšteve príloha k vyhláške č. 368/2008 Z. z., a to takto:

„Návšteva priamym kontaktom:

1. Odsúdený sa môže s navštevujúcimi osobami privítať a rozlúčiť podaním ruky, objatím a krátkym pobožkaním.

2. Počas návštevy nie sú povolené intímne prejavy ako dlhotrvajúce bozky, sedenie na kolenách (s výnimkou neplnoletých detí), dotyky, ktoré by ohrozovali mravnosť; ostatné prejavy fyzického kontaktu ako pohladenie a držanie sa za ruku sú prípustné.

Návšteva bez priameho kontaktu

1. Odsúdený je od navštevujúcich osôb oddelený stavebnou prekážkou, spravidla tzv. plexisklom.

2. Komunikácia odsúdeného s navštevujúcimi osobami je zabezpečená prostredníctvom telekomunikačného zariadenia alebo cez perforovanú stavebnú prekážku.“(zvýraznenie pridané ústavným súdom, pozn.).

47. Slovenská právna úprava (ako je už citovaná) nadväzuje na európske väzenské pravidlá. Podľa bodu 24.2 a 24.4 európskych väzenských pravidiel:

„24.2 Komunikácia a návštevy môžu byť obmedzované a monitorované iba v nevyhnutnej miere na účely vedeného trestného vyšetrovania, zabezpečenia verejného poriadku, bezpečnosti a ochrany, prevencie trestných činov a ochrany obetí trestných činov, avšak také obmedzenie, vrátane špecifických obmedzení nariadených súdnymi orgánmi, musia v každom prípade umožňovať akceptovateľnú minimálnu mieru kontaktu...“

24.4 Organizácia návštev musí umožňovať väzňom udržiavanie a rozvoj rodinných vzťahov v tak prirodzenej miere, ako sa len dá“ (zvýraznenie pridané ústavným súdom, pozn.).

48. Samotná generálna prokuratúra sa vo svojom stanovisku odvoláva na právnu úpravu obsiahnutú v zákone č. 475/2005 Z. z. a vo vyhláške č. 368/2008 Z. z. a v princípe nerozporuje to, že návštevy majú mať spravidla kontaktnú povahu. Dovolený by mal byť priamy kontakt odsúdeného s návštevami, do istej miery aj kontakt fyzický (v zmysle objatí, bozkov či podania ruky). Len v odôvodnených prípadoch môže riaditeľ ústavu rozhodnúť, že sa návšteva vykoná inak.

49. Z uvedeného vyplýva, že právna úprava je v súlade s medzinárodnými záväzkami, ako aj judikatúrou ESĽP a rovnako to vníma aj generálna prokuratúra. Problém nastáva v praktickej realizácii a v tom, čo sa má na mysli pod pojmom „priamy kontakt“ a pod povinnosťou štátneho orgánu umožniť väzňom návštevy „čo najprirodzenejším spôsobom, ako to len ide“.

50. Generálna prokuratúra vo svojom stanovisku uviedla, že v návštevnych miestnostiach sa kontaktné návštevy vykonávajú „vytiahnutím okienka v návštevnom boxe“. Pre ilustráciu zároveň pripojila tri fotografické snímky návštevnej miestnosti ÚVTOS Želiezovce. Ústavný súd na tomto mieste konštatuje, že zobrazenie návštevnych boxov na týchto snímkoch zodpovedá popisu sťažovateľa, ako návštevne boxy opísal v doručenej ústavnej sťažnosti a rovnako takýto popis odobril aj verejný ochranca práv (účastný samotnej previerky). Návštevne boxy sú ohraničené

vysokými drevenými priečkami po bokoch boxu oddelujúcich návštevníkov jednotlivých odsúdených s prepážkou zasahujúcou zhruba po pás medzi návštevníkmi a odsúdenými. Po oboch stranách nižšej prepážky je namontovaná opierka na ruky a na vrchu tohto boxu je umiestnené vyťahovacie plexisklo na účely návštev bez priameho kontaktu. Návštevná miestnosť je podlhovastého tvaru a v strede je po celej dĺžke predelená návštevnými boxami. Samotná návštevná miestnosť má osobitný oddelený vchod pre odsúdeného, ktorý vchádza do jednej časti miestnosti, a osobitný vchod pre návštevu, ktorá vchádza do druhej časti miestnosti. Keďže miestnosť je predelená po celej dĺžke, nie je možné boxy obísť.

51. V doplnení ústavnej sťažnosti zo 17. októbra 2023 sťažovateľ poukázal na to, ako prebiehali niektoré návštevy 14. októbra 2023. Uvádza, že: *„Na začiatku a tiež na konci návštevy som sa prevlečením cez povytiahnuté plexisklo naklonil ku svojej matke, ktorú som mohol objasť. Zároveň som v priebehu návštevy mal ruky položené na drevenej prepážke zhruba vo výške krku, aby som ju (matku) mohol držať za ruku. Vedľa mňa sedel odsúdený, ktorému na návštevu prišla maloletá, ani nie dvojročná dcéra. Pri interakcii s dieťaťom bol ešte viac obmedzený ako ja, pretože musel dávať pozor, aby sa dieťa neudrelo alebo neoškorelo hlavu o povytiahnuté plexisklo... Do tretice uvádzam príklad odsúdeného, ktorý pri prevlečení sa cez otvor, aby mohol objasť svoju partnerku (sedel na opačnej strane v rohu miestnosti), si oškerel svoju plešatú hlavu o plexisklo až na krv.“*

52. Sťažovateľ navrhol vyžiadanie kamerových záznamov z návštevných miestností z uvedeného dňa, avšak ústavný súd nepovažoval za potrebné návrhu vyhovieť. Nebolo totiž sporné to, ako návštevná miestnosť vyzerá či ako prebiehajú kontakty, sporným zostalo to, či týmto spôsobom je umožnený priamy kontakt medzi odsúdenými a ich návštevami. Ústavný súd bol toho názoru, že doručené fotografické snímky boli v tomto smere postačujúce.

53. Generálna prokuratúra sa ďalej vo svojom stanovisku odvolala na správu výboru CPT 2018, kde sa v bode 96 (podľa slovenského prekladu, ktorý je dostupný na: <https://rm.coe.int/168094fd72> a ktorý bol vypracovaný slovenskými inštitúciami) uvádza: *«Navyše, návštevy, ktoré dostávajú osoby vo výkone väzby a osoby vo výkone trestu zaradené do maximálneho stupňa strázenia sa systematicky uskutočňovali tak, že väzňa od jeho návštevníkov delil sklený panel. Riaditeľ ústavu mohol povoliť návštevy bez takéhoto oddelenia len v „opodstatnených prípadoch“. To isté pravidlo sa vzťahovalo na doživotne odsúdených v ústave v Banskej Bystrici. V ústave v Leopoldove mohli doživotne odsúdení väzni zaradení do režimu D1 (okrem „bezkontaktných“ návštev za skleným panelom) prijať kontaktné návštevy štyrikrát ročne a väzni zaradení do režimu D2 šesťkrát ročne.*

CPT uznáva, že v niektorých prípadoch je z bezpečnostných dôvodov alebo na ochranu legitímnych záujmov vyšetrovania opodstatnené prijímať návštevy v kabínach. Pre všetky zákonom stanovené kategórie väznených osôb by však mali byť pravidlom návštevy s priamym kontaktom, pričom „bezkontaktné“ návštevy by mali byť len výnimkou. Akékoľvek rozhodnutie o nariadení bezkontaktných návštev musí byť vždy riadne zdôvodnené a opodstatnené a musí sa zakladať na individuálnom posúdení potenciálneho rizika konkrétneho väzňa. V kontexte uvedeného, vyššie popísanú prax, ktorá sa týka doživotne odsúdených v Leopoldove, nie je možné považovať za primerane opodstatnenú a je ju možné vnímať ako trestajúcu.

Výbor opätovne zdôrazňuje svoje odporúčanie, aby sa všetkým väzňom povolilo prijímať návštevy bez deliaceho panelu, okrem individuálnych prípadov, v ktorých by mohli nepochybne existovať obavy o bezpečnosť.» (zvýraznenie bolo súčasťou správy výboru CPT 2018, pozn.).

54. Generálna prokuratúra túto správu interpretovala tak, že výbor CPT nespochybnil existenciu návštevných boxov a ani ich vzhľad.

55. Voči tejto interpretácii má však ústavný súd niekoľko výhrad:

- v prvom rade je z obsahu správy výboru CPT 2018 zrejmé, že podstatné nebolo to, ako vyzerali návštevné boxy, ale skutočnosť, že v tom čase prebiehala väčšina návštev väzňov vo výkone trestu odňatia slobody s maximálnym stupňom stráženia v bezkontaktnom režime a len výnimočne (v opodstatnených prípadoch) prebiehali kontaktne a túto skutočnosť považoval výbor CPT za problematickú. Teda základným odkazom správy bolo, že návštevy majú spravidla prebiehať kontaktne a len v opodstatnených prípadoch možno kontakt obmedziť;

- v druhom rade poukazuje ústavný súd na skutočnosť, že návštevy výboru CPT prebiehali len v ÚVTOS v Bratislave, v Banskej Bystrici a Leopoldove. Verejný ochranca práv pritom práve ústavy v Bratislave či Leopoldove použil ako príklady dobrej praxe stavebného a interiérového riešenia návštevných miestností, kde sa na návštevy s priamym kontaktom využívajú otvorené miestnosti, v ktorých sa nachádzajú stoly a stoličky. Medzi odsúdenými a ich návštevami teda nie je žiadny deliaci pás, resp. prekážka;

- ústavný súd zároveň upozorňuje na určitý rozpor medzi znením správy v slovenskom jazyku a jeho originálnym znením správy v anglickom jazyku. Samotné odporúčanie (zvýraznené tučným písmom v oboch jazykových verziách) totiž v anglickom jazyku znie takto: „*The Committee reiterates its recommendation that all prisoners be allowed to receive visits **without physical separation**, except in individual cases where there may be a clear security concern*“ (anglická verzia je dostupná na: <https://rm.coe.int/168094fd71>). Výbor CPT teda podľa názoru ústavného súdu nepovedal, že postačuje, aby boli návštevy „bez deliaceho panelu“, ako uvádza slovenský preklad, ale požaduje, aby návštevy prebiehali bez „fyzickej prekážky“. Navyše, z kontextu správy nevyplýva ani to, že by výbor CPT stotožňoval pojmy „deliaci panel“ a „sklenená prekážka“ (v anglickom jazyku na viacerých miestach správy uvedená ako „glass separation“).

Konštatovanie generálnej prokuratúry, že výbor CPT nespochybnil stavebnotechnické riešenie návštevej miestnosti v ÚVTOS Želiezovce, je s ohľadom na uvedené minimálne predčasné.

56. Ústavný súd poukazuje aj na predchádzajúce správy výboru CPT vo vzťahu k Slovenskej republike, kde napríklad v správe výboru CPT č. CPT/Inf (2014) 30 z 24. novembra 2014 (dostupná na: <https://rm.coe.int/1680697da8> – dostupná len anglická verzia, pozn.) výbor CPT uvádza: «*Sentenced prisoners at the maximum “guarding” level C and the majority of life-sentenced prisoners under the D1 regime (see paragraph 46) were as a rule not allowed to receive visits without physical separation. The CPT accepts that in certain cases it will be justified, for security-related reasons or to protect the legitimate interests of an investigation, to have visits take place in booths and/or monitored. However, “open” visiting arrangements should be the rule and “closed” ones the exception, for all legal categories of prisoner. Any decision to impose closed visits must always be well-founded and reasoned, and based on an individual assessment of the potential risk posed by the prisoner. The Committee recommends that all prisoners*

be allowed to receive visits without physical separation, except in individual cases where there may be a clear security concern. „Odsúdení väzni v maximálnom C stupni stráženia a väčšina väzňov odsúdených na doživotie v D1 režime (pozri bod 46) nemali z princípu povolené návštevy bez fyzickej prekážky. Výbor CPT uznáva, že v určitých prípadoch bude dostatočné, na bezpečnostné účely alebo s ohľadom na oprávnené záujmy v rámci vyšetrovania, aby sa návštevy uskutočňovali v boxoch a/alebo aby boli monitorované. Avšak, „otvorené“ (alebo kontaktné) návštevy by mali byť pravidlom a uzavreté (bezkontaktné) návštevy výnimkou, a to vo vzťahu k všetkým kategóriám väzňov. Akékoľvek rozhodnutie, ktorým je uložená bezkontaktná návšteva, musí byť vždy odôvodnené a založené na individuálnom posúdení možného rizika zo strany väzneného. Výbor odporúča, aby bolo umožnené všetkým väzňom prijímať návštevy bez fyzickej prekážky, okrem individuálne určených prípadov, kde je na to zrejmy bezpečnostný dôvod.» (preklad ústavného súdu – zvýraznenie pridané ústavným súdom. pozn.,).

57. Podľa ústavného súdu z už citovaných záverov výboru CPT vyplýva skôr to, že návštevné boxy ako také (v anglickom jazyku „booths“) sú považované za systém bezkontaktnej návštevy. Vytvorenie otvoru odstránením plexiskla sa ústavnému súdu nejaví ako odstránenie fyzickej prekážky medzi odsúdeným a jeho návštevou – tá totiž stále existuje (aj keď v menšej miere). Fyzickou prekážkou je aj samotná deliaca prepážka, a to bez ohľadu na to, že je možné nakloniť sa cez vytvorený otvor. Ak účelom návštev je zabezpečenie kontaktu väzňov s vonkajším svetom, pretože im to umožní lepšie sa vysporiadať s návratom k bežnému životu, a zároveň preto, že taký kontakt znižuje riziká negatívnych účinkov inštitucionalizácie (pozri správu výboru CPT č. CPT/Inf (2006) 5 z 2. februára 2006 dostupnú v anglickej jazykovej verzii na: <https://rm.coe.int/1680697d>), potom by návštevy mali umožňovať čo najbližší akceptovateľný kontakt odsúdeného s návštevou.

58. Z uvedených záverov podľa ústavného súdu vyplýva, že ak priamym kontaktom možno nazývať len kontakt bez akejkoľvek fyzickej prekážky, potom taká realizácia návštev, ktorá takýto kontakt neumožňuje, je v rozpore so zákonom (č. 475/2005 Z. z.), a preto porušuje právo odsúdeného (sťažovateľa) na súkromie (čl. 16 ods. 1 ústavy), ako aj právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života (čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 dohovoru).

59. Navyše je však ústavný súd toho názoru, že okrem formálnej podmienky súladu so zákonom nie sú v tomto prípade splnené ani materiálne podmienky uvedené v čl. 8 ods. 2 dohovoru (nevyhnutnosť obmedzenia v demokratickej spoločnosti a ochrana jednej z taxatívne určených hodnôt).

60. Ako už bolo konštatované, logika čl. 8 ods. 2 dohovoru je taká, že právo na rešpektovanie rodinného a súkromného života je chránené a možno ho obmedziť iba a výlučne za podmienok tam uvedených – teda pravidlom by mal byť úplný a nerušený kontakt odsúdeného s návštevou a akékoľvek obmedzenie tohto kontaktu musí byť nevyhnutným obmedzením v demokratickej spoločnosti pre účely jednej z taxatívne určených hodnôt. Je zrejmé, že v rámci výkonu trestu odňatia slobody bude úplne neobmedzený kontakt s blízkymi zjavne nemožný, resp. isté obmedzenia v súlade s čl. 8 dohovoru jednoznačne budú. Z rozhodovacej praxe ESLP vyplýva, že ak obmedzovanie návštev, dohľad nad nimi alebo ich podrobenie zvláštnemu režimu vyhovujú podmienke zákonnosti, legitímneho cieľa a primeranosti, nie je to v rozpore s čl. 8 dohovoru a nezasahuje to do práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života (Hilgartner proti Poľsku,

rozsudok ESLP z 3. 3. 2009, č. 37976/06, Trosin proti Ukrajine rozsudok ESLP z 23. 2. 2012, č. 39758/05). Podstatné teda je, ako existenciu deliacych prepážok zdôvodňuje odporca.

61. Rétorika generálnej prokuratúry v tomto smere vyznieva skôr tak, že podľa nej odstránenie plexiskla jednoducho „stačí“ (a tým je kontakt umožnený), pričom takýto výklad je podľa názoru ústavného súdu v rozpore s tým, ako je právo na súkromný a rodinný život koncipované. Nejde totiž o to, čo sa „*musí umožniť*“, ale o to, čo sa „*môže obmedziť*“ – a obmedziť sa môže len to, čo spĺňa podmienky uvedené v čl. 8 ods. 2 dohovoru.

62. Generálna prokuratúra neposkytla žiadnu argumentáciu ani dôvody, prečo nemožno návštevy vykonávať pri stoloch so stoličkami, a teda prečo by mali byť deliace priečky zachované. Práve naopak – s ohľadom na vyjadrenie verejného ochrancu práv, ktorý poukázal na dobrú prax v iných ústavoch, kde to takto realizované je, je zrejmé, že na existenciu deliacych priečok pri kontaktných návštevách nie sú dané žiadne legitímne dôvody. V tomto zmysle celkom zjavne neobstojí ani argumentácia ÚVTOS Želiezovce, ktorý sa bráni tým, že v prípade sedenia za stolom by si boli návštevy a odsúdení ešte vzdialenejší, a to najmä s ohľadom na jednoduchý fakt, že nemusia sedieť oproti sebe (zatiaľ čo deliacu prepážku tvoriacu návštevne boxy obísť nemožno).

63. Plná realizácia práva odsúdených na kontaktné návštevy pritom nemusí nevyhnutne znamenať finančne náročné stavebné úpravy, iba pár stolov a stoličiek, ktoré možno rozdeliť do oboch častí návštevnej miestnosti. Treba zároveň zdôrazniť, že v zmysle už spomínaných európskych väzenských pravidiel (časť I bod 4) nedostatok finančných prostriedkov nie je ospravedlnením pre porušovanie ľudských práv spôsobom, akým sú zabezpečované podmienky pre odsúdených v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody.

64. Je potrebné dodať, že aj samotný sťažovateľ uvádza, že návštevy a intímne prejavy musia mať svoje pravidlá, ktoré je nevyhnutné rešpektovať. Čo však za nevyhnutné nemožno považovať, je separácia návštev od odsúdených stenou (resp. akoukoľvek fyzickou prekážkou), ktorá neumožňuje plnohodnotný kontakt medzi dvoma osobami, ktoré majú k sebe blízko (nehovoriac o možnom nebezpečenstve poranenia, čo môže mať význam najmä pri návštevách detí). V posudzovanom prípade neexistuje žiadny ospravedlniteľný dôvod na to, aby návštevy nemohli prebiehať pri stoloch, čím by bola umožnená ničím nerušená vzájomná interakcia a najmä obyčajné prejavy lásky a pochopenia, ktoré tvoria významnú súčasť ľudského života.

65. Ústavný súd s ohľadom na uvedené závery konštatoval porušenie práva sťažovateľa na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia podľa čl. 16 ods. 1 ústavy, práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru (výrok 1 tohto nálezu).

66. Podľa § 133 zákona o ústavnom súde ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa. Ústavný súd zruší aj iný zásah, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa, ak to pripúšťa povaha zásahu.

67. Ústavný súd si je vedomý svojej predchádzajúcej rozhodovacej činnosti vo vzťahu k napadnutému prípisu generálnej prokuratúry, kde zvyšná časť námietok sťažovateľa už bola podrobená ústavnoprávnemu prieskumu. Zrušil preto napadnutý prípis generálnej prokuratúry len v tej časti, ktorá sa priamo dotýka námietky sťažovateľa k vykonávaniu návštev odsúdených

(výrok 2 nálezu). Rovnako konštatuje, že len v tejto časti bude generálna prokuratúra po vrátení veci na ďalšie konanie (výrok 2 tohto nálezu) povinná opätovne preskúmať námietku sťažovateľa (v súlade so závermi ústavného súdu už uvedenými).

68. Ústavný súd zároveň nevyhovel (doplnenej) ústavnej sťažnosti v časti, v ktorej sťažovateľ požadoval, aby ústavný súd zakázal generálnej prokuratúre pokračovať v porušovaní označených základných práv sťažovateľa. Pokiaľ ide o nápravu súčasného stavu, je to totiž v prvom rade ÚVTOS Želiezovce, ktorý naďalej vykonáva návštevy v rozpore so zákonom, pričom však samotný ústav nebol sťažovateľom označený za porušovateľa. Je však zároveň potrebné dodať, že po vrátení veci bude plne v kompetencii generálnej prokuratúry, aby s ohľadom na závery uvedené v tomto náleze zabezpečila nápravu a jej realizáciu riadne preskúmala. V tejto časti ústavný súd preto ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovel (výrok 6 nálezu).

69. S ohľadom na vyslovené porušenie práv sťažovateľa ústavný súd vyhovel návrhu sťažovateľa na finančné zadosťučinenie, ktorého výšku ústavný súd určil s ohľadom na rozhodovaciu činnosť ESĽP v obdobných prípadoch:

- v citovanom prípade Khoroshenko proti Rusku sťažovateľ namietal obmedzenia týkajúce sa počtu dlhotrvajúcich, ako aj krátkotrvajúcich návštev počas prvých desiatich rokov jeho väznenia, pričom ESĽP v tomto prípade priznal sťažovateľovi finančné zadosťučinenie vo výške 6 000 eur;
- rozsudkom z 23. 2. 2012 (č. 39758/05) vo veci Trosin proti Ukrajine ESĽP priznal sťažovateľovi 5 000 eur za porušenie čl. 8 dohovoru tým, že sťažovateľovi bolo umožnené vidieť svoju rodinu najskôr len raz za šesť mesiacov a neskôr raz za tri mesiace. Návštevy nemohli trvať dlhšie ako štyri hodiny a jednej návštevy sa mohli zúčastniť najviac tri dospelé osoby (sťažovateľovi najbližšiu rodinu tvorila jeho manželka, matka, dospelý brat a jeho syn). Z tohto dôvodu mal sťažovateľ možnosť vidieť vždy len troch z blízkych osôb, pričom jedna blízka osoba bola z dôvodu obmedzení z návštev vylúčená. Sťažovateľ namietal frekvenciu a dĺžku návštev, počet osôb, ktoré mohli byť počas návštev prítomné, a spôsob, akým boli návštevy vykonávané (v tomto prípade to bolo cez sklenenú prepážku a tak, že dozorca mohol počuť každé slovo ich vzájomnej konverzácie);
- vo veci Pshibiyev a Berov proti Rusku (rozsudok ESĽP z 9. 6. 2020, č. 63748/13) ESĽP priznal každému zo sťažovateľovi finančné zadosťučinenie vo výške 13 000 eur, pričom sťažovatelia namietali okrem obmedzení týkajúcich sa počtu a trvania návštev tiež nemožnosť fyzického kontaktu s blízkymi z dôvodu separácie od návštevy prostredníctvom steny (vo francúzskej verzii rozsudku sa uvádza, že návštevy boli vykonávané „*v miestnostiach oddelených stenou*“ – „*Les visites accordées aux requérants eurent lieu dans des salles dotées d'une paroi de séparation empêchant tout contact physique avec les visiteurs.*“ pozn.);
- v prípade Borisovskiy proti Rusku (rozsudok z 19. 7. 2022, č. 41248/17 a 75083/17) ESĽP priznal sťažovateľovi finančné zadosťučinenie vo výške 7 000 eur, pričom prihliadol najmä na skutočnosť, že sťažovateľovi neboli umožnené dlhotrvajúce návštevy počas výkonu jeho trestu odňatia slobody (čo boli viac ako štyri roky) a počas krátkotrvajúcich návštev mu nebol umožnený fyzický kontakt, pretože tieto boli obmedzené sklenenými priečkami;

- vo veci Kalda proti Estónsku (rozsudok ESLP z 1. 3. 2022, č. 35245/19) ESLP priznal sťažovateľovi 5 000 eur pre porušenie práva podľa čl. 8 dohovoru tým, že mu neboli umožnené návštevy s jeho ženou bez sklenenej pričky medzi nimi;
- v prípade Limarev a ostatní proti Rusku (rozsudok ESLP z 27. 10. 2022, č. 15812/16 a č. 9874/18) pán Limarev a jeho rodičia namietali obmedzenia rodinných návštev, ako aj telefonických rozhovorov počas obdobia výkonu doživotného trestu odňatia slobody pána Limareva (obmedzenia však boli namietané vo vzťahu k necelým dvom rokom obmedzenia jeho osobnej slobody). ESLP v tomto prípade priznal 3 000 eur samotnému pánovi Limarevovi a 6 000 eur všetkým sťažovateľom spoločne (teda pánovi Limarevovi a jeho rodičom).

70. Ústavný súd s ohľadom na okolnosti posudzovanej veci, ako aj spomenutú judikatúru ESLP priznal sťažovateľovi finančné zadost'učinenie v požadovanej výške 6 000 eur (výrok 3 nález).

IV.2. K namietanému porušeniu práva sťažovateľa na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena podľa čl. 19 ods. 1 ústavy:

71. Podľa čl. 19 ods. 1 ústavy má každý právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.

72. Z doručenej ústavnej sťažnosti (doplnenej advokátom) nevyplýva žiadna ústavnoprávna argumentácia, z ktorej by bolo možné vyvodit', akým spôsobom mala generálna prokuratúra porušiť právo sťažovateľa v zmysle čl. 19 ods. 1 ústavy (a ani to, ktoré právo uvedené v tomto článku vlastne mala porušiť). Z uvedeného dôvodu ústavný súd sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde pre nesplnenie náležitostí ustanovených zákonom (výrok 5 tohto nález).

IV.3. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 2 ústavy:

73. Ústavný súd vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 46 ods. 2 ústavy uvádza, že toto ustanovenie je kompetenčným ustanovením a nie je ustanovením, ktoré zakladá právo na prístup k súdu (v prípadoch, ak je potrebné preskúmať rozhodnutie vydané orgánom verejnej správy). V skutočnosti je toto právo priznané už v čl. 46 ods. 1 ústavy a je jeho súčasťou (pozri Drgonec, J. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2019, s. 877 – 933). V tejto časti preto ústavný súd ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhoviel (výrok 6 tohto nález).

V.

Trovy konania

74. Pri výpočte náhrady trov konania ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z. z.“). Základná sadzba tarifnej odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 predstavuje v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. sumu 208,67 eur a náhrada hotových výdavkov za každý úkon právnej služby podľa § 16 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. predstavuje sumu 12,52 eur. Trovy konania sťažovateľa pozostávajú z tarifnej odmeny právneho zástupcu sťažovateľa za tri úkony

právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, doplnenie ústavnej sťažnosti a vyjadrenie po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie), ktoré boli všetky uskutočnené v roku 2023, spolu vo výške 626,01 eur (3 x 208,67 eur), a z nároku na náhradu hotových výdavkov právneho zástupcu v sume 37,56 eur (3 x 12,52 eur). Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia priznanej sťažovateľovi predstavuje spolu 663,57 eur.

75. Vzhľadom na výsledok konania o ústavnej sťažnosti, vychádzajúc z § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde, je generálna prokuratúra povinná zaplatiť náhradu trov konania sťažovateľa na účet ustanoveného právneho zástupcu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výrok 4 tohto nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. októbra 2023

Robert Šorl
predseda senátu